Indledning

I dette temanummer af *Viden om Literacy* kan du læse om skrivedidaktik med fællesnævneren: at mødes om egne og andres tekster for at udvikle sig som skriver. Denne vinkel på skriveundervisningen er interessant, fordi der har vist sig at være store læringspotentialer i at gøre skriveprocesser til fælles udforskning og arbejde i skole og uddannelse. Lærerens greb i tekstsamtaler, modellering og stilladsering sættes under lup. Samtidig er mange optagede af at undersøge elevers egne oplevelser af skolens tekstarbejde og balancer mellem lærerstøtte, medbestemmelse, fri fantasi og kreativitet. Derfor undersøger vi med dette temanummer blandt andet, hvordan udviklende samtaler om elevers tekster udspiller sig i klasserum, og hvad der kan ske, når samarbejdet omkring tekster foregår sammen med en skrivende forfatter eller mellem en elev og vores alle sammens nye og lettere påtrængende ven: AI.

Start din læsning med et overblik over undervisningsmetoder, som har vist sig effektive, når elever skal udvikle deres skrivning, i den indledende rammeartikel af Gustaf B. Skar.

Herefter kan du først læse en række artikler, som formidler resultaterne af to forsknings- og udviklingsprojekter, som forskere i Nationalt Videncenter for Læsning netop har gennemført i samarbejde med en række skoler, lærere og elever i hele Danmark på mellemtrin og i overgang til udskoling.

I projektet Skrivesucces for elever med stavevanskeligheder har videncenteret i samarbejde med kolleger fra alle landets professionshøjskoler og udvalgte grundskoler undersøgt den lovende metode strategibaseret skriveundervisning (SRSD-metoden) systematisk i en dansk kontekst. Projektets fund og værktøjer formidles i tre artikler:

- Louise Rønberg, Lene Illum, Mette Sofie Kirkedal Jensen og Helle Bonderup præsenterer lærernes erfaringer med projektets skriveundervisningsforløb i dansk i 6. klasse, hvor en væsentlig indsats har været inddragelse af læse- og skriveteknologi for alle elever i klasserne, men med særligt fokus på ordblinde elever.
- I artiklen Den sproglige nøgle til argumenterende skrivesucces foldes projektets omfattende model for beskrivelse og evaluering af skriftligt elevsprog ud. Denne artikel er skrevet af Eva Theilgaard Brink, Trine Liengaard, Charlotte Christiansen og Stine Fuglsang Engmose.
- I en fagfællebedømt artikel undersøger Helle Bundgaard Svendsen, Ulla Olander Vangsted, Berith Ravnsgaard Christensen, Julie Fredsø-Rauer og Pia Mortensen, hvordan eleverne oplever, at den strategibaserede skriveundervisning påvirker deres udvikling som skrivere.

I projektet Lolland skriver undersøges, hvordan skrivning som læringsaktivitet kan få en styrket plads på tværs af fag. I tidsskriftet bidrager projektets fagkonsulenter Peter Heller Lützen, Pernille Hargbøl Madsen, Lise Overgaard Nielsen og Bonnie Vittrup med fire artikler, som på forskellig vis tematiserer samarbejdet om skrivning i skolens fag:

- I artiklen Skrivestrategier med SOUL-modellen viser forfatterne, hvordan en tilpasning af den strategibaserede skriveundervisning (SRSD-metoden) kan hjælpe elever med at få greb om skriveprocessens faser.
- Artiklen "Her er vi, vi glæder os til at møde jer" – myndighed og faglighed i skolens overgange handler om, hvordan elever skriver sig gennem overgangen fra mellemtrin til udskoling.

- I artiklen Skrivning for læring og elevernes deltagelse skal vi på besøg i en 7.- klasse og se, hvordan skrivning for læring kan skabe kognitiv aktivering, gode muligheder for tilpasset lærerstøtte og styrket klasseledelse.
- Endelig bidrager forfattergruppen med en fagfællebedømt artikel: Den kæmpende, essayisten og den suveræne skriver – tre elever fortæller om skrivning i skolen, hvor vi følger tre af projektets elever igennem tre års skolegang. I studiet udforskes elevernes egne perspektiver på at være skrivere i skolen i overgangen fra mellemtrin til udskoling.

Kristine Kabel, Mette Vedsgaard Christensen & Morten Tannert går tæt på klassesamtaler i en 8.-klasse og undersøger, hvordan dansklæreren støtter elevernes skrivning og deres refleksioner over skrivning. Artiklen er fagfællebedømt.

Stine Heger bidrager med en artikel om skrivelyst og skrivefællesskaber i fritiden i forfatterskoler for børn, hvor den voksne forfatters egen skrivepraksis spiller en afgørende rolle. Artiklen afsluttes med konkrete råd til den lærer, der vil etablere gode skrivefællesskaber i skolen. Hegers artikel er også at finde som podcast på videncenterets hjemmeside eller din streamingtjeneste.

På Høje-Taastrup Gymnasium har Malene Søderberg og Kira Bangsgaard udfordret narrativet om, at unge med autisme har vanskeligt ved at indgå i læringsfællesskaber, hvor kommunikation og socialt samspil er bærende didaktiske principper. I deres bidrag til temanummeret beskriver de gennem to cases fra et udviklingsprojekt, hvordan samskrivning kan praktiseres i ASF-klasser og bidrage til en bæredygtig udvikling af elevernes skrive- og skriveridentitet.

Jon Olav Sørhaug undersøger læringspotentialet og mulige strategier, når samskrivning sker med en chatbot som makker, og vi inviteres ind i en samtale mellem chatbot og en elev i 6. klasse, som skal skrive en fagtekst om katte.

Som noget nyt tilbyder *Viden om Literacy* udgivelse af fagfællebedømte artikler uden for tema, og i denne udgivelse har vi fornøjelsen af at kunne præsentere et studie af langtidseffekter og ressourceforbrug ifm. tidlig indsats mod ordblindhed. Forfatterne bag studiet er Anna Steenberg Gellert, Carsten Elbro, Dorthe Klint Petersen, Mads Poulsen & Ina Borstrøm.

Sidst, med ikke mindst – en stor tak til underviser Lærke Malmbak og hendes elever på Forfatterskolen for unge, som bidrager med en serie af litterære tekster: *Beskeder fra det uvigtige.* Du vil møde elevernes tekster ind imellem tidsskriftets faglige artikler i den trykte udgave af tidsskriftet, og indledningsvist finder du Malmbaks introduktion til værket.

God læselyst!

Katja Sørensen Vilien & Nina Berg Gøttsche, redaktører af Viden om Literacy nr. 40